

СТЕФАН СТАМБОЛОВ ДОЛАБАН ВОЙВОДА

chitanka.info

Писмо чете Бурмала гидия,
 писмо чете, дребни сълзи рони.
 Запитва го Долабан войвода:
 „Ой те тебе, Бурмала гидия,
 какво четеш, дребни сълзи рониш?“
 Отговаря Бурмала гидия:
 „Не ме питай, Долабан войвода!
 не повдигай ядове, кахъри,
 не раздирай рани загорели...
 Не ме питай, яд да ме не стигне,
 да не земна тая остра сабля,
 да отсека твойта глава гола,
 че тя нази във ямата вкара,
 че от тебе всичко зло излезе.
 Не с твоите ли думи хитри, умни,
 не с твоите ли съвети коварни
 ти накара всичките гидии
 да направят големи золуми,
 да разсърдят на Царя раята?
 Раята се Царю оплакала,
 не ще вече нази да ни слуша,
 че сме били страшни золумджии,
 че сме били люти кеседжии.
 Селата им били сме обрали,
 от огнище пепела продали,
 децата им гладни сме държали,
 жените им във кола впрегали.
 На раята всичко сме изяли,
 на чифути вярата продали...
 Тежка тъга Царю е паднала,
 от очи му сълзи са капнали.
 Па повикал паши и везири,
 та направил на диван високи

голям мезлиш — ум да се допита
що да прави с наще луди глави?
Везирите съвет хитър дали
и нашите при тях пристанали:
да изпратят царски бумбашири,
с голям ферман, с думи позлатени,
да изпратят, живи да ни хванат,
у Стамбула на съд да ни карат.
Казвай сега, думай думи умни,
що да правим, къде да се денем?
Казвай, или глава ще ти земнем,
на тогава нека мойта падне!“

II.

Уплаши се Долабан войвода,
уплаши се от думи сърдити,
уплаши се, на колене падна,
на се моли милно, дружелюбно:
„Опрости ме, Бурмала гидия,
недей взема мойта глава гола,
не оставяй жена ми вдовица,
а децата ми — дребни сирачета.
Дай ми мюхлет барем седем дена
да се кача на гора висока,
да изброя звезди полунощни,
да изпитам силите природни,
да повикам дивите гадини,
да направя съвет извънреден,
че тогава ази ще ти кажа,
що ни чака и що да се прави“.
Съгласи се Бурмала гидия,
Хариза му мюхлет седем дена.

III.

Възкачил се Долабан войвода,
Възкачил се на гора висока.

Погледнал е на изток, на заход,
Погледнал е на север, на пладня,
Провикнал се ясно, та високо,
Провикнал се ѝ, навред да се чуе.
Че е събрал птици полунощни,
че е събрал вълци и лисици,
че е събрал гарги и гарвани,
че е събрал зъми пѣстрокожи,
че е събрал гущери и жаби,
че е събрал свраки и бухали,
че е събрал зайци и рогачи.
Че е събрал всякакви гадини,
Събрал ги е, наред ги нарежда
И на всяка със любов поглежда,
Поглежда ги и мило им дума:
„Ой ви вази, вълци и лисици,
ой ви вази, птици полунощни,
ой ви вази, всякакви гадини!
Заклевам ви в майчиното мляко,
заклевам ви в Бога подземелни,
заклевам ви във силите тайни,
заклевам ви в ангелите черни,
които са само мен покорни,
заклевам ви и ви заповядвам,
да кажете право и безстрашно,
да кажете все, що сте узнали:
Плачи ли се раята от нази,
пратил ли е Султан бумбашири,
пратил ли е живи да ни хванат
у Стамбула на съд да ни карат?
Ако ѝ пратил, какво да се прави,
да останем читави и здрави?
Дали подкуп голям да направим —
сто товара мека махмудия
и петстотин се кара-грошове?
Или моми дарба да им правим,
Или момци халал да им сторим?

*Дано някак милост да спечелим
да не ходим у Стамбула града,
да опазим свойте луди глави.
Кажете ми, зверове любезни,
кажете ми, господа Грамада!“*

IV.

*Всички мълчат, дума си не думат.
Изстъпа се кумица-лисица,
заговори ситно, та разумно,
със очи го лукаво поглежда,
усмихва се и тихо нарежда:
„Я послушай, Долабан войвода,
я послушай какво ще ти кажа.
Ти си човек умен, та разумен,
ти познаваш силите природни,
теб те слушат вили, самодиви,
теб те слушат духовете черни.
Разпитай ги и те ще ти кажат,
че в морето синьо, та дълбоко
има сарай от билюр направен.
В тоя сарай стои мома млада.
Лицето ѝ като слънце грее,
очите ѝ като звезди светят.
В ръка държи сабля двоеостра,
а в другата сребърни капуни —
на капуни делата ви тегли,
със саблята без милост наказва...
Стани рано, рано в понеделник
преди да са първи петли пели,
че облечи рубя калугерска,
че наложи попска килимивка,
че повикай някой каракончо.
Възседни го, препусни го бърже,
да достигнеш във Стамбула града
преди да са първи петли пели.
Отседни го пред къща голяма,*

в нея живеј стар гръцки калугер.
Той е твоя мил, верен приятел.
Че похлопай порти позлатени,
похлопай ги, той ще ти отвори.
Направи му до седем поклона,
Целуни му меката десница,
попроси го комка да ти дава,
защото е българската грешна,
хем е грешна, хем е есхизматична,
а гръцката чисто-православна.
Кат се комкаш излез от сарая,
че да идеш на Бурун капия.
Тамо има камък воденчерски.
Привържи го с въже гемеджийско,
привържи го у вратле дебело.
Па се спусни у морето синьо
да намериш сарай от билюри,
дека стои тая мома чудна —
там ще видиш какъв ти ѝ късмета,
тя ще тебе всичко да разправи.“
Отговаря Долабан войвода:
„Не е добър твоя съвет, сестро,
твоите думи са лукав често.
Нека каже и други звар нещо!“

v.

Изстъпал се ѝ бухал желтооки,
изстъпѣл се ѝ, крила е разперил,
подхвъркал е малко нависоко,
че е кацнал на дясното рамо,
на рамото на кир Долабана.
Със крило му глава гола глади,
врат протяга, в очите го гледа,
хем го гледа, хем му тѣй говори:
„Ой, те тебе, Долабан войвода,
ой те тебе, човек хитроумен!
Ти ме знаеш аз каква съм птица,

ти ме знаеш, че аз нощем ходя
и през нощта чисто, ясно гледам,
като да ме ѝ слънце позлатило,
като да ми ѝ светлина дарило.
Нощем ходя и всичко си виждам,
всичко, що е тайно и престъпно,
що го крие света в тъмнотата.
И тебе съм ази често виждал
как си ходиш из тъмните нощи
да извършваш дела беззаконни.
Слушай мене, Долабан войвода,
какъв съвет ази ще ти кажа.
Обърни се към Запад мъгливи,
че погледни през гори високи,
ти ще видиш долина дълбока,
в долината всякакви гадини.
Сред тях стои жена доеглава —
когато се една глава смее,
друга глава дребни сълзи рони.
От дясно ѝ змеюве крилати,
от ляво ѝ лами златолюспи.
Из ноздри им жар, пламък излиза.
Таз е жена умна, та разумна,
тя е жена хитра и коварна,
тя магьосва милион човеци...
Що не идеш да ѝ се примолиш,
белким може тя да ти помогне?“
Отговаря Долабан войвода:
„Отишъл би, но вече не мога —
строшена е дясната ми нога.
Нека каже и други звяр нещо!“

vi.

Изстъпа се зъмя-усойница,
изстъпа се, кърши се, осуква
и към него близо се домъква.
Целува му крачицата къси,

обвива се край снага му тлъста.
Измъква си главата, плоската,
целува по уста широки
и му дава съвет хитроумен.
Кат говори с два езика съска,
от езици яд-отрова пръска:
„Ти послушай, Долабан войвода!
Ти послушай, синко мой лукави,
ти послушай моя съвет първи!
Повдигни си голата главица,
че погледни към небето ясно,
погледни си звезди полунощни,
как са звезди места си менили.
Я погледни правата копраля
на зорница върха си опрела.
А пък посред «кумовата слама»
«Квачката» с «пилците» кацнала.
Зло е, зло е, Долабан войвода,
Милост няма вече зарад вази,
ще ви карат на съд у Стамбула,
ще да земнат ваще грешни глави.
Ами слушай какво ще ти кажа,
слушай, чедо, мило, та любезно!
Напусни ти образ человешки,
превърни се в някой звяр планински,
или стани някой нощна птица,
па си ходи по голи баири,
дано тебе никой не подири.“

vii.

Разсърди се Долабан войвода,
разсърди се, със крак гневно тропна
и на всички сърдито извика:
„Идете си, презрени гадини!
За срам станах на стари години!
Махнете се, не ща ум от вази,
нека дявол всинца да ви гази!“

Пръснаха се зверове, гадини,
уплашени от думи гръмовни.
Че остана Долабан войвода,
че остана самси на гората.
В ръка земна камък жълто-синий,
на написа на земята мокра,
написал е колело голямо.
Па си стъпа посред колелото,
завъртя се на пета десница,
със ръка се удря във гърдите
и говори думи — магьосници,
дано додат духовете черни,
да го спасят от бела голяма.
Въртял се е три дни и три нощи,
пета му се до кокъл претрила,
от гърди му кърви са рухнали.
Не дойдоха духовете черни
да оттърват свойто чедо мило —
Изгубил си силата омайна.
Че заплака Долабан войвода,
че заплака със кървави сълзи,
че прокълна тоя ден проклети,
от кога е хванал да живее
със магии и думи омайни.
Де паднаха сълзи му гореци
тамо се земя провалила,
до дън земя, до самаго ада.
Тая дупка и до днес се види
на вършеца на вита Витоша.

viii.

Отчая се Долабан войвода,
отчая се в своята сила чудна.
Че слезе от гора висока,
че отиде при своето либе,
па го моли жално, та печално:
„Ой те тебе, мой първо венчило,

ой те тебе, либе Ангелино!
Избави ме от ръка кръвнишка.
Я слез, либе, при бунар дълбоки,
че извади вода хладна, бистра,
че си умий твойто бело лице,
обърши се със тънки просопи,
па отвори шарени сандъци,
че извади венчанска премяна.
Облечи се, натъкми се лично,
Накити си твойта глава малка
С бяла шипка, божур и лалета.
Па си земни три торби жълтици,
се стамбулски меки махмудии,
двайсет лакти позлатни комаши
и две ризи от бурунджук тънък.
Занеси ги дарба да ги сториш
на твоя мила посестрима,
на Бурмата първото венчило.
Занеси ги и падни на жалба
да помоли Бурмала гидия
да не взема мойта глава гола.
Да не прави теб млада вдовица,
а децата — дребни сирачета.
Да ми прости — да се помириме!
Па да доди у дома на гости,
да отворим вино тригодишно,
да залеем ядове, кахъри,
да олекне на душа юнашка,
па да става, каквото ще стане.“

IX.

Облече се бяла Ангелина,
натруфи се, натъкми се лично,
че отиде дарба да си носи,
че отиде милост да изпроси.
Похлопала чемширени порти,
портите се сами отворили,

на двора я Ганка пресрещнала,
пресрещнала и така я пита:
„Защо дойде, сестро Ангелино,
какво носиш под скутове бели?
Защо текат по страни червени,
защо текат сълзи като бисер?“
Отговаря бяла Ангелина:
„Ой те тебе, верна посестримо,
мъжа ми ме е с добра дарба пратил,
да те моля милост да направиш,
да изпросиш от твоего мъжа
да не взема голата му глава,
да не прави мен стара вдовица,
а деца ми — дребни сирачета!
Ох, смили се, мила посестримо,
вземи дарба, що съм ти донела,
на придумай твоя мила мъжа,
да н'убива мойто първо любе.
Да го прости, милост да направи
и у дома на гости да дойде.“
Смилила се Ганка чернокоса,
вземала е дарове богати,
па отишла на чардак високи,
дека лежал бурмала гидия.
Помоли го сладко, та умилно,
целуна го по лице ръбато,
че изпроси прошка преголяма,
че помири две луди гидии.
Па си слезе от чардак високи,
че си каза, кат съща кралица:
„Ех, иди си, сестро Ангелино,
жив да ти е Долабан войвода!
Направете гозби богаташки —
ще да додим у вази на гости.“

х.

Зарадва се бяла Ангелина,

зарадва се, назад се повърна
и мъжа си весело прегърна:
„Жив да си ми, Долабан войвода,
упрости те Бурмала гидия —
ще да додат у дома нагости.“
Па запретна бели си ръкави,
че извади брашно загария,
че замеси тесто за погача.
хем го меси, хем кат птичка пее,
а Долабан като плъх се смее.
Отдолу се дружина зададе.
Напред върви Бурмала гидия —
на глава му страшно кошерище,
на гърди му бабки покачени,
на кръста му — сабя-пори жаба.
Подир него Григор Митарчето.
Той си води три товара риба,
посолена със сол кара-влашка,
на коя са мито не вземали.
По-подире — Митьо побойника.
Той си носи под мишка съдрана
дрипав твърджик, набит с бели книги,
на врата му плоска покачена,
до плоската кетан черослови,
кетан пее, ройно вино пие.
Най-насетне, ситно-дребно стъпва,
назълм стъпва даскал Танасаки,
що е ходил по земя Богданска,
да се учи язык молдовански.
Учил се е до трийсет години,
научил е преголяма ука —
как да дои мляко и от бика.
Като ги съзря Долабан войвода,
изправи се на ноги юнашки,
сам си слезе, порти им отвори,
покани ги на златна трапеза,
да си хапнат манджи богаташки.

Седнали са лудите гидии
да си пият вино и ракия,
да си ядат манджси богаташки.
Ядат, пият, буйни песни пеят —
от викове небето се цепи.
От скачане земята трепери.
В това време из Стамбула града
пристигнали царски бумбашири,
заградили лудите гидии,
сварили ги всичките пияни...

.....

.....

XI.

Що е чудо дивно, та голямо?
Облак ли е паднал от небето?
Слънце ли е сред пладня залязло?
Тъма ли е пратил Бог по нази?
Или се е земята пукнала,
че излиза пушек из пъкъла?
Или иде Антихрист лукави,
или света скоро ще да свърши,
та не може нищо да се види?

.....

Паднала е мъгла преголяма,
че покрила лудите гидии.
Не ги видят царски бумбашири,
че ги видят, живи да ги хванат,
у Стамбула на съд да ги карат.
Подир два дни мъгла се пукнала
малко нещо, колко да се види.
Че видели царски бумбашири,
видяли са чудо преголямо:
възседнали диви самодиви —
възседнал е Бурмала гидия,
възседнал е Долабан войвода,
възседнал е даскал Танасаки,

възседнали стоят сред мъглата.
А пък Григор, младото митарче,
и до него Митьо побойника
легнали са в тръне и коприва,
легнали са, дано се изскрият.
До трънето порасла глогиня,
на глогиня кетап чернослови,
покачен е вятър да го вее.
Под кетапа плоска търколена,
до плоската мерки механджийски,
сол и рубла, два шиника жито,
две-три тухли, парчета желязо.
И над тях се патрахил развява.

.....

Пак е мъгла голяма паднала...

.....

.....

София, 24 ноември 1879 година

Издание: Стефан Стамболов, „Запомни ме, Живот! Поезия и публицистика“, „Абагар“, С. 1993, Съставителство, предговор и приложение проф. д-р И. Радев.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.